

Cesty a rozcestí (v cestě života)

Jiří Grygar zakončil (6634, str. 199) své líčení hledání partnerů ve vesmíru m.j. větou: „Prostřednictvím řešení této vzrušující otázky si vlastně nejzřetelněji uvědomujeme své vlastní postavení ve vesmíru; poprvé v historii lidstva se ocitáme na rozcestí, z něhož lze správně vykročit pouze jediným směrem.“ Chyba (ovšem u přírodovědce velmi pochopitelná) tu spočívá v tom, že tuto situaci považuje za jedinečnou, novou, nikdy předtím se nevyskytnuvší. A přece to je situace každodenní, a nejen pro lidi, ale pro všechny živé bytosti: každý krok, který není jen opakováním kroku dřívějšího, je zvolením směru další cesty na nějaké křižovatce. Otázkou ovšem je, zda i pro každé takové vykročení na základě volby z více možností platí, že tu existuje jen jediný způsob, který je „správný“. To by zejména biologové jistě nepřipouštěli, protože by mohli uvést nesčetné příklady toho, jak jedinci, druhy a rody atd. vykročily na různých rozcestích různými směry, takže dnes můžeme mluvit o celém stromu evoluce s mnoha větvemi a větévkami. Ovšem i oni by museli připustit, že různé směry vykročení zdaleka nebývají možnostmi rovnocennými a že některé směry vedou dříve nebo později do záhuby (a zde nemám na mysli osudy jednotlivců, tj. jednotlivých živých bytostí, jež čeká uhynutí v každém případě). Myšlenku, že by existovalo v nějaké situaci jen jediné správné řešení, nemusíme zcela vylučovat, ale bylo by nepochybně lépe mluvit o řešení relativně nejsprávnějším, nikoli o „jediném správném“. Každé vykročení nějakým směrem je výkonem uprostřed daných okolností, a proto nelze mluvit o jediném správném řešení: každé řešení je kompromisem se skutečně danými okolnostmi, takže jen za „optimálních“ okolností (a co je kritériem takové optimality?) se řešení může nejvíc přiblížit tomu „správnému“ (ale vůbec z toho nevyplývá, že samo řešení je dáno těmi okolnostmi). Správnost řešení musí být nalezena, vynalezena, vymyšlena (pokud je myšlení vůbec k dispozici), a okolnosti mohou takovému správnému řešení nepomáhat, ale mohou mu také klást překážky.

(Praha, 030910-1.)